

تأثیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر از دیدگاه

فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب

بیبا عباسی^{۱*}

۱. دکتری روانشناسی عمومی، آموزش و پرورش سرپل ذهاب، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و هشتم، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۹۳-۱۰۰

چکیده

تحقیق حاضر باهدف بررسی تأثیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر از دیدگاه فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب انجام پذیرفته است. روش پژوهش توصیفی همبستگی و به شیوه میدانی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته بوده است. جامعه آماری شامل کلیه فرهنگیان شاغل در مدارس شهرستان سرپل ذهاب در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ می‌باشد و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۰۱ نفر تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای نمونه‌ها انتخاب شده‌اند. با استفاده از آمار توصیفی و برنامه SPSS 25 و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون داده‌ها تحلیل شدند. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که بین آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر در دانش آموزان پسر و دختر همبستگی مثبت و معنی‌داری ($p < 0/05$) وجود دارد؛ بنابراین رابطه بین این دو متغیر از نوع مثبت و مستقیم می‌باشد. به گونه‌ای که با آموزش و ارتقاء سطح بهداشت روانی در دانش آموزان پسر و دختر می‌توان انتظار داشت که میزان پیشگیری از رفتارهای پرخطر در زمینه‌های مختلف افزایش یابد.

واژگان کلیدی: آموزش و ارتقاء بهداشت روانی، پیشگیری از رفتارهای پرخطر، فرهنگیان، شهرستان سرپل ذهاب.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و هشتم، زمستان ۱۴۰۴

روان‌شناسی و علوم تربیتی

مقدمه

رفتارهای پرخطر در هر جامعه‌ای یکی از عمده‌ترین عوامل تهدیدکننده نظام سلامت تلقی می‌شود. از آنجایی که خطرپذیری نوجوانان نسبت به دیگر گروه‌های سنی بالاتر است گرایش بیشتری به این نوع رفتارها در آن‌ها دیده می‌شود (اسلامی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۵۹)؛ زیرا تغییرات این دوره از رشد ممکن است زمینه‌ساز مشکلات خاصی شود. هنگامی که نوجوانان نمی‌توانند به‌طور موفقیت‌آمیز بر بحران‌ها و چالش‌های تحولی غلبه کنند، پریشانی‌های روان‌شناختی را تجربه خواهند کرد. در این شرایط اختلالات فراوانی در جریان بهنجار زندگی روزمره و جنبه‌های عاطفی، اجتماعی و شناختی بروز خواهد کرد که به دنبال آن شخصیت آن‌ها دچار اغتشاش خواهد شد (داش و همکاران، ۲۰۲۰). رفتارهای پرخطر در دوره نوجوانی شامل رفتارهای منفی، یعنی خشونت، مشاجره، کشیدن سیگار، تهدیدهای کلامی و غیرکلامی، غفلت از درس، تحقیر دیگران، رفتارهای جنسی پرخطر، سوءاستفاده، مصرف مواد، اقدام به خودکشی و پرخاشگری است (فروید و همکاران، ۲۰۱۶). این‌گونه رفتارها نه‌تنها در ابعاد فردی و خانوادگی بلکه برای کل جامعه هزینه آور بوده و پیامدهای اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی بسیار منفی را در بردارد. شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان و جوانان ایرانی نیز در سال‌های اخیر به یک مسئله اجتماعی تبدیل شده است و نگرانی‌های عمیقی را در سطوح مختلف مدیریتی و عمومی جامعه به جود آورده است (زاده محمدی و احمدآبادی، ۲۰۱۰). اعمال پرخطر خسارات و هزینه‌های بسیاری را به جامعه تحمیل می‌کند؛ بنابراین عوارض ناشی از آن شامل؛ عوارض فردی، خانوادگی، شغلی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (زاگرم، ۱۳۹۵). همان‌طور که بیان شد از مهم‌ترین مسائل و معضلات دوره نوجوانی، رفتارهای مخاطره‌آمیز است. رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می‌شود که سلامت و بهزیستی جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی افراد جامعه را به خطر می‌اندازد (رحمان پناهی و همکاران، ۱۳۹۷). در تعریفی دیگر رفتارهای پرخطر رفتارهایی هستند که سلامت، بهزیستی، سبک زندگی و نشاط خود فرد و سایر افراد جامعه را در معرض خطر قرار می‌دهند (علمدار سرنند و همکاران، ۱۴۰۱).

از آنجاکه مدارس نقش بسیار مهمی در برآوردن احتیاجات اساسی جسمانی و روانی بخش نسبتاً بزرگی از افراد جامعه یعنی دانش آموزان ایفا می‌کنند و با گروه‌های مختلف دانش آموزان که از نظر ویژگی‌های شناختی، عاطفی و اجتماعی با یکدیگر متفاوت‌اند، سروکار دارند لازم است برای رسیدن به عملکرد رضایت‌بخش، مسائل مرتبط با بهداشت روانی و جسمانی دانش آموزان را موردتوجه قرار دهند (آدلمان و تایلور^۱، ۲۰۰۰). سازمان بهداشت جهانی، بهداشت روانی را قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به‌طور منطقی، عادلانه و مناسب تعریف می‌نماید (محتشمی و نوغانی، ۱۳۸۵). با توجه به اهمیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های بهداشت روانی که بر سلامت روانی دانش آموزان و پیشگیری از رفتارهای پرخطر تأثیر قابل توجهی دارد، لذا مسئله و چالش مهم در این زمینه این است که آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و سلامت روان چه تأثیراتی می‌تواند بر پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان بگذارد؛ بنابراین ضروری است با انجام پژوهشی سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران تربیتی با رابطه و میزان اثرگذاری آموزش و ارتقاء بهداشت روانی با پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان آشنا شوند. در زمینه رفتارهای پرخطر دانش آموزان پژوهش‌هایی صورت گرفته است به مواردی

¹ Adelman & Taylor

که ارتباط بیشتری با موضوع پژوهش حاضر دارند اشاره می‌شود. ثناگوی محرز و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان «تأثیر آموزش طرح مدرسه مروج سلامت بر نگرش و رفتارهای پرخطر دانش آموزان» انجام دادند. یافته‌های آنان نشان داد که آموزش طرح مدرسه مروج سلامت بر تغییر نگرش نسبت به کاهش رفتارهای پرخطر تأثیرگذار و مثبت بوده است. در پژوهشی دیگر لرنی و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان «اثر بخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر رفتارهای پرخطر و نشانه‌های بیمارگون دانش آموزان دختر» به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت‌های زندگی به مثابه مهارت‌های زیربنایی سلامت روان رویکردی مؤثر بر کاهش رفتارهای پرخطر و نشانه‌های بیمارگون در دختران نوجوان می‌باشد. فرهنگی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «رابطه بین عملکرد خانواده، دین‌داری و خودکارآمدی اجتماعی با رفتارهای پرخطر دانش آموزان متوسطه دوم» به این نتیجه دست یافت که عملکرد خانواده، دین‌داری و خودکارآمدی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری با پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان دارد. سلیمانی نیا و همکاران (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان» که باهدف پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان بر اساس ابعاد مثبت و منفی سلامت روان، ۶ حوزه از رفتارهای پرخطر شایع در نوجوانان شامل خشونت، خودکشی، مصرف سیگار، الکل، مواد و رفتار جنسی ناپایمن مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که بین نوجوانانی که رفتار پرخطر دارند و آن‌هایی که رفتار پرخطر ندارند در اغلب شاخص‌های منفی و مثبت سلامت روان تفاوت معناداری وجود دارد. در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان، هر دو بعد منفی و مثبت سلامت روانی نقش داشته و به‌منظور طرح مداخلات پیشگیرانه در این زمینه باید ارتقای شاخص‌های مختلف سلامت روان در نوجوانان در اولویت برنامه‌ها قرار گیرد. رنجبر و خیبری (۱۳۸۸) در پژوهشی که با عنوان «نقش آموزش بهداشت در پیشگیری از رفتارهای پرخطر» آنجا گرفته بیان نموده‌اند اساسی‌ترین راه‌کار مقابله با مشکلات رفتاری، ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی در خصوص ماهیت رفتارهای پرخطر و مشکلات ناشی از آن، راه‌های پیشگیری از آن می‌باشد.

مریل، سلزار و گاردنر (۲۰۰۱) نشان دادند که عواملی نظیر سلامت روانی و رفتاری، فراوانی حضور در کلیسا، سطح بالای دین‌داری در اعضای خانواده و والدین و فراوانی بحث‌های دینی خانوادگی، اثر محافظ در مقابل مصرف مواد در نوجوانان و جوانان دارد. فارلی و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشی با عنوان نقش فرهنگ پذیری و عملکرد خانواده در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در میان جوانان بزهکار اسپانیایی انجام دادند. نتایج آن پژوهش نشان داد که عملکرد خانواده‌هایی که اعضای آن از سلامت و بهداشت روانی بیشتری برخوردار هستند می‌تواند در پیشگیری از این رفتارهای پرخطر نقش مؤثری داشته باشد.

بنابراین با توجه به نقش بهداشت روانی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر، لزوم فراگیری آموزش‌های منتهی به ارتقای بهداشت روانی دانش آموزان ضروری و پراهمیت جلوه می‌نماید؛ و از آنجاکه دانش آموزان در دوران معاصر با رفتارهای پرخطر مختلفی مواجه هستند آموزش بهداشت روانی به شیوه‌های متنوع و جدید به این دانش‌آموزان ضرورت دارد. لذا هدف این پژوهش بررسی تأثیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر از دیدگاه فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - پیمایشی می‌باشد. در این پژوهش رابطه بین آموزش بهداشت روانی با پیشگیری از رفتارهای پرخطر پیش روی دانش آموزان شهرستان سرپل ذهاب با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته بررسی شده است. در این تحقیق آموزش و ارتقاء بهداشت روانی به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است و متغیرهای وابسته تحقیق در قالب مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر با مرور ادبیات نظری و پیشینه تحقیق به دست آمد و بر اساس آن پرسشنامه تحقیق طراحی شده است. متغیرهای وابسته شامل پیشگیری از مؤلفه‌های رفتارهای پرخطر می‌باشد، این رفتارها عبارت‌اند از: پیشگیری از بزهکاری، جلوگیری از فرار از منزل، پیشگیری اعتیاد به فناوری‌های دیجیتال، پیشگیری از استعمال دخانیات، جلوگیری از گرایش به مواد مخدر، پیشگیری از گرایش به الکل، پیشگیری از گرایش به رابطه و رفتار جنسی، مقابله با گرایش رابطه با جنس مخالف، پیشگیری از گرایش به خشونت، پیشگیری از گرایش به سبک‌های زندگی نابهنجار، پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و اینترنت، پیشگیری از غفلت از درس، پیشگیری از گرایش به رانندگی خطرناک، پیشگیری از اقدام به خودکشی (اسلامی و همکاران، ۱۴۰۱؛ زاده محمدی و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتحی و همکاران، ۱۴۰۲). در این تحقیق جامعه آماری شامل فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ می‌باشد؛ و برای نمونه‌گیری از فرمول کوکران استفاده شده است. طبق محاسبات این فرمول با سطح اطمینان ۹۵٪ برای جامعه آماری ۱۳۸۸ نفر، با استفاده از نرم‌افزار محاسبه فرمول کوکران، نمونه آماری ۳۰۱ نفر به دست می‌آید که این تعداد مبنای توزیع پرسشنامه در مطالعات میدانی تحقیق حاضر قرار گرفته است. با توجه به جنسیت و دوره‌های تحصیلی نمونه‌های آماری از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند که از این تعداد ۱۵۶ فرهنگی زن و ۱۴۵ فرهنگی مرد بودند. سؤالات پرسشنامه شامل مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر پیش روی دانش آموزان و میزان تأثیرپذیری آن‌ها از آموزش بهداشت روانی می‌باشد. برای بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه پس از طرح ۲۶ سؤال از میان آن‌ها ۲۰ سؤال انتخاب شد و پرسشنامه برای بررسی روایی صورتی در اختیار چند پژوهشگر حوزه الهیات و معارف اسلامی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و علوم تربیتی قرار گرفت و سؤالات اصلاح گردید. ضریب روایی محاسبه شده ۹۲ درصد بود و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شد که ۸۸ درصد به دست آمد، بنابراین می‌توان گفت پرسشنامه مورد استفاده پایایی لازم را دارد. برای تحلیل داده‌ها با توجه به نرمال بودن داده‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که کلیه مراحل آماری با استفاده از نسخه ۲۵ نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. شیوه تفسیر رابطه همبستگی در جدول شماره ۱ آمده است (افکاری، ۱۳۹۸).

یافته‌ها

سؤال اول تحقیق «آموزش و ارتقاء بهداشت روانی چه تأثیری در پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان پسر شهرستان سرپل ذهاب دارد؟» نتایج تحلیل همبستگی پیرسون بین آموزش بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر مورد بررسی در دانش آموزان پسر در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱. آزمون همبستگی پیرسون بین دو متغیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر

متغیر مستقل (مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر)	ضریب پیرسون	سطح معناداری
پیشگیری از بزهکاری	۰/۶۷	۰/۰۰۱
جلوگیری از فرار از منزل	۰/۶۳	۰/۰۰۱
پیشگیری اعتیاد به فناوری‌های دیجیتال	۰/۴۶	۰/۰۰۵
پیشگیری از استعمال دخانیات	۰/۶۱	۰/۰۰۱
جلوگیری از گرایش به مواد مخدر	۰/۶۴	۰/۰۰۵
پیشگیری از گرایش به الکل	۰/۶۶	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به رابطه و رفتار جنسی	۰/۷۳	۰/۰۰۱
مقابله با گرایش رابطه با جنس مخالف	۰/۷۱	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به خشونت	۰/۶۷	۰/۰۰۵
پیشگیری از گرایش به سبک‌های زندگی ناپهناجار	۰/۷۲	۰/۰۰۱
پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و اینترنت	۰/۵۹	۰/۰۰۱
پیشگیری از غفلت از درس	۰/۶۴	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به رانندگی خطرناک	۰/۵۱	۰/۰۰۱
پیشگیری از اقدام به خودکشی	۰/۶۷	۰/۰۰۱

طبق نتایج ضریب همبستگی پیرسون در جدول (۱) بین آموزش بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان پسر همبستگی مثبت و معنی‌داری ($p < 0/05$) وجود دارد.

سؤال دوم تحقیق «آموزش و ارتقاء بهداشت روانی چه تأثیری در پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان دختر شهرستان سرپل ذهاب دارد؟» نتایج تحلیل همبستگی پیرسون بین آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر موردبررسی در دانش آموزان دختر در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲. آزمون همبستگی پیرسون بین دو متغیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر

متغیر مستقل (مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر)	ضریب پیرسون	سطح معناداری
پیشگیری از بزهکاری	۰/۶۱	۰/۰۰۱
جلوگیری از فرار از منزل	۰/۶۳	۰/۰۰۱
پیشگیری اعتیاد به فناوری‌های دیجیتال	۰/۵۱	۰/۰۰۵
پیشگیری از استعمال دخانیات	۰/۵۷	۰/۰۰۱
جلوگیری از گرایش به مواد مخدر	۰/۶۴	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به الکل	۰/۶۱	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به رابطه و رفتار جنسی	۰/۷۶	۰/۰۰۱
مقابله با گرایش رابطه با جنس مخالف	۰/۷۱	۰/۰۰۵
پیشگیری از گرایش به خشونت	۰/۶۳	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به سبک‌های زندگی ناپهناجار	۰/۶۸	۰/۰۰۱
پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و اینترنت	۰/۶۴	۰/۰۰۱
پیشگیری از غفلت از درس	۰/۶۷	۰/۰۰۱
پیشگیری از گرایش به رانندگی خطرناک	۰/۴۳	۰/۰۰۱
پیشگیری از اقدام به خودکشی	۰/۷۶	۰/۰۰۵

طبق نتایج ضریب همبستگی پیرسون در جدول (۲) بین آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر دانش آموزان دختر همبستگی مثبت و معنی‌داری ($p < 0/05$) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی تأثیر آموزش و ارتقاء بهداشت روانی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر از دیدگاه فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب انجام شده است. از دیدگاه فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب در دانش آموزان پسر مؤلفه‌های زیر همبستگی و رابطه قوی‌ای (معنی‌دار و مثبت) با آموزش و ارتقاء بهداشت روانی دارند. پیشگیری از بزهکاری، جلوگیری از فرار از منزل، پیشگیری از استعمال دخانیات، جلوگیری از گرایش به مواد مخدر، پیشگیری از گرایش به الکل، پیشگیری از گرایش به رابطه و

رفتار جنسی، مقابله با گرایش رابطه با جنس مخالف، پیشگیری از گرایش به خشونت، پیشگیری از گرایش به سبک‌های زندگی نابهنجار، پیشگیری از غفلت از درس، پیشگیری از اقدام به خودکشی؛ بنابراین آموزش بهداشت روانی بیشترین تأثیر را بر پیشگیری از رفتارهای پرخطر ذکر شده که پیش روی دانش آموزان پسر می‌باشد دارد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد مؤلفه‌های پیشگیری از اعتیاد به فناوری‌های دیجیتال، پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و اینترنت و پیشگیری از گرایش به رانندگی خطرناک، همبستگی و رابطه متوسطی (معنی‌دار و مثبت) با آموزش و ارتقاء بهداشت روانی دارند؛ بنابراین آموزش بهداشت روانی تا حدودی می‌تواند از رفتارهای پرخطر بیان‌شده که دانش آموزان پسر در خطر مواجهه با آن‌ها می‌باشند اثرگذار باشد. از دیدگاه فرهنگیان شهرستان سرپل ذهاب در دانش آموزان دختر مؤلفه‌های زیر همبستگی و رابطه قوی‌ای (معنی‌دار و مثبت) با آموزش و ارتقاء بهداشت روانی دارند. پیشگیری از بزهکاری، جلوگیری از فرار از منزل، جلوگیری از گرایش به مواد مخدر، پیشگیری از گرایش به الکل، پیشگیری از گرایش به رابطه و رفتار جنسی، مقابله با گرایش رابطه با جنس مخالف، پیشگیری از گرایش به خشونت، پیشگیری از گرایش به سبک‌های زندگی نابهنجار، پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و اینترنت، پیشگیری از غفلت از درس، پیشگیری از اقدام به خودکشی؛ بنابراین آموزش و ارتقاء بهداشت روانی بیشترین تأثیر را بر پیشگیری از رفتارهای پرخطر ذکر شده که پیش روی دانش آموزان دختر می‌باشد دارد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد مؤلفه‌های پیشگیری از اعتیاد به فناوری‌های دیجیتال، پیشگیری از استعمال دخانیات و پیشگیری از گرایش به رانندگی خطرناک، همبستگی و رابطه متوسطی (معنی‌دار و مثبت) با آموزش و ارتقاء بهداشت روانی دارند؛ بنابراین آموزش بهداشت روانی تا حدودی می‌تواند از رفتارهای پرخطر بیان‌شده که دانش آموزان دختر در خطر مواجهه با آن‌ها می‌باشند اثرگذار باشد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که رابطه بین آموزش و ارتقاء بهداشت روانی و مؤلفه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخطر پیش روی دانش آموزان پسر و دختر از نوع مثبت و مستقیم می‌باشد. با افزایش سطح آموزش بهداشت روانی در دانش آموزان پسر و دختر می‌توان انتظار داشت که میزان پیشگیری از رفتارهای پرخطر در زمینه‌های مختلف افزایش یابد؛ و این انتظار را داشت که دانش آموزان تحت تأثیر این آموزه‌ها کمتر در معرض رفتارهای پرخطر قرار گیرند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش ثناگوی محرز و همکاران (۱۳۹۶)، فرهنگی (۱۳۹۶)، لرنی و همکاران (۱۴۰۰)، سلیمانی نیا و همکاران (۱۳۸۴)، رنجبر و خیرری (۱۳۸۸)، مریل، سلزار و گاردنر (۲۰۰۱) و فارلی و همکاران (۲۰۱۳) همسو است. نتایج پژوهش آنان نیز بیانگر این بود که آموزش و ارتقاء شاخص‌های مختلف بهداشت و سلامت روان از جمله یادگیری مهارت‌های زندگی، خودکارآمدی اجتماعی موجب ارتقاء مهارت پیشگیری از رفتارهای پرخطر، در افراد موردبررسی است.

می‌توان گفت پیشگیری از رفتارهای پرخطر، تنها راه مقابله تشخیص داده‌شده است. تغییر افکار و رفتارهای پرخطر دانش آموزان مستلزم اطلاع و آگاهی آن‌هاست که در این میان آموزش بهداشت روانی می‌تواند سهم بسیار مهمی در ارتقاء آگاهی آن‌ها در جهت کنترل و پیشگیری از رفتارهای پرخطر در مدرسه، خانواده و جامعه داشته باشد. آموزش و ارتقاء بهداشت روانی یک ضرورت تربیتی در جهت پیشگیری از رفتارهای پرخطر پیش روی دانش آموزان در دوران حاضر می‌باشد. به‌طورکلی می‌توان گفت ارتقاء سطح بهداشت روان در همه زمینه‌ها از جمله فرهنگی، اجتماعی، تربیتی و آموزشی و همچنین در تأمین سلامت فکر و

روان دانش آموزان مؤثر است. برای اینکه آموزش و پرورش و به طور خاص مدارس بتوانند وضعیت بهداشت و سلامت روانی دانش آموزان را بهبود ببخشند، باید ضمن بازنگری، اصلاح و سازمان‌دهی مجدد برنامه‌های خود، با شناسایی منابع و تعریف مجدد نقش‌ها شرایط لازم را برای توسعه سلامت روانی دانش‌آموزان فراهم نمایند؛ و همچنین زیرساخت‌هایی را برای مشارکت و همکاری لازم بین عوامل مدرسه، خانواده‌ها و سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی از جمله سازمان بهزیستی و وزارت بهداشت و درمان فراهم نمایند.

منابع

- اسلامی، شیدا؛ کابینی مقدم، سلیمان؛ ناصری، فاطمه (۱۴۰۱). رفتارهای پرخطر اجتماعی در دانش آموزان نوجوان گیلان. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ۲۲(۸۵)، ۱۷۹-۱۵۹.
- افکاری، فاطمه (۱۳۹۸). *خودآموزگام به گام SPSS25*. تهران: انتشارات آتی نگر.
- پناهی، رحمان؛ رضایی، زاهد؛ تیموری، پروانه؛ نوری، بیژن؛ نوری، الهام؛ احمدی، عمر؛ قادری، ناصح (۱۳۹۷). عوامل مرتبط با رفتارهای پرخطر در دانش آموزان شهر سندرچ براساس الگوی اعتقاد بهداشتی. فصلنامه علمی پژوهشی آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران، ۶(۴)، ۳۹۳-۴۰۲.
- ثناگوی محرز، غلامرضا؛ فیروزکوهی مقدم، بیتا؛ نظری، رضا (۱۳۹۶). تاثیر آموزش طرح مدرسه مروج سلامت بر نگرش و رفتارهای پرخطر دانش آموزان. ششمین کنگره روانشناسی ایران، تهران.
- رنجبر، محمد؛ خبیری، فرحناز (۱۳۸۸). نقش آموزش بهداشت در پیشگیری از رفتارهای پرخطر. نشریه طلوع بهداشت، ۸(۳)، ۲۵-۱.
- زاده محمدی، علی؛ احمدآبادی، زهره؛ حیدری، محمود (۱۳۹۰). تدوین و بررسی ویژگی های روان سنجی مقیاس خطر پذیری نوجوانان ایرانی. مجله علمی پژوهشی روانپزشکی و روان شناسی بالینی ایران، ۱۷(۳)، ۲۲۵-۲۱۸.
- زاکرمن، فیل (۱۳۹۵). *درآمدی بر جامعه شناسی دین*، ترجمه خشایار دیهیمی، تهران: انتشارات حکمت تهران.
- سلیمانی نیا، لیلیا؛ جزایری، علیرضا؛ محمدخانی، پروانه (۱۳۸۴). نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۵(۱۹)، ۷۵-۹۰.
- علمدارسرنند، زینب؛ عباس زاده، محمد؛ ابراهیم پور، داوود؛ علمی، محمود (۱۴۰۱). مطالعه جامعه شناختی رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی از منظر دانش آموزان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه دوم شهر تبریز). فصلنامه علمی پژوهشی اخلاق زیستی، ۱۲(۳۷)، ۱۳-۳.
- فتحی، محمد؛ مستحفظیان، مینا؛ زاهدی، حمید؛ کریمیان، جهانگیر (۱۴۰۲). روایت پژوهی فرآیند بروز رفتارهای پرخطر دانش آموزان ورزشکار همدانی. نشریه علمی پژوهشی پژوهش های معاصر در مدیریت ورزشی، ۱۳(۲۵)، ۱۴۵-۱۵۷.
- فرهنگی، عبدالحسن (۱۳۹۶). رابطه بین عملکرد خانواده، دین داری و خودکارآمدی اجتماعی با رفتارهای پرخطر دانش آموزان متوسطه دوم. کنفرانس بین المللی فرهنگ آسیب شناسی روانی و تربیت، تهران.
- لرنی، معصومه؛ ستوده، نعمت؛ جهان، فائزه؛ اسدزاده، حسن (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر رفتارهای پرخطر و نشانه‌های بیمارگون دانش آموزان دختر. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت بر آموزش نظامی، ۱۴(۵۳)، ۳۲-۱۱.
- محتشمی، جمیله؛ نوغانی، فاطمه (۱۳۸۵). *مرور جامع پرستاری بهداشت روان*، تهران: انتشارات جامعه نگر.
- Adelman, H.S., & Taylor, L. (2000). Looking at School Health and School reform Policy through the Lens of addressing Barriers to Learning. *Children Service: Social Policy Research & Practice*, (3), 117-132.
- Dash, G.F., Ewing, S.W.F., Murphy, C., Hudson, K.A., & Wilson, A.C. (2020). Contextual risk among adolescents receiving opioid prescriptions for acute pain in pediatric ambulatory care settings. *Journal of Addictive Behaviors*, 104, 106314.
- Farid, N. D. N., Yahya, A., Al-Sadat, N., Dahlui, M., Su, T. T., Thangiah, N (2016). "High-risk behavior among young adolescents in the central and Northern Region of Peninsular Malaysia: Baseline data from the MyHeART study. *Journal of Child and Family Studies*, 25(11), 3204-3213.
- Farrelly C, Cordova D, Huang S, Estrada Y, Prado G. (2013). The role of acculturation and family functioning in predicting HIV risk behaviors among Hispanic delinquent youth. *J Immigr Minor Health*, 15(3), 476-83.

- Merrill, R.M.; R.D. Salazar & N.W. Gardner. (2001). Relationship between Family Religiosity and Drug Use Behavior Among Youth. *Social Behavior and Personality*, 29, 347-357.
- Zadehmohammadi, A., & Ahmadabadi, Z. (2010). Risktaking behaviors among adolescents: the strategies to prediction crimes commitment. *Journal of family research winter*, 5(20), 467-485.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی